

Checklista för Friskare förskola

Den här checklistan innehåller ett urval av områden som rör hygien- och smittskyddsarbete i förskolan.

Checklistan är tänkt att användas i arbetet med kriterium 3 inom Friskare förskola för Antibiotikasmart Sverige. Den tar upp hygienrutiner, åtgärder vid smittspridning och sjuka barn. Checklistan kan användas som stöd för kartläggning av verksamhetens nuläge och för att identifiera förbättringsområden. Resultatet kan vara ett underlag för konkreta handlingsplaner (kriterium 4) och förbättringsarbete (kriterium 5).

Checklistan består av 21 punkter, några av dem motsvarar kriterier för en Friskare förskola. Efter punktlistan finns vägledande beskrivning till att fylla i punkterna i checklistan samt tips på ytterligare information.

Arbetet för en Friskare förskola knyter an till delar av Folkhälsomyndighetens vägledning Smitta i förskolan. Därför är det bra att ha den till hands vid genomgången av checklistan. Vägledningen tar även upp regelverk och rekommendationer som berör det smittförebyggande arbetet i förskolan. Det gäller till exempel regelverk om hälsoskydd enligt miljöbalken.

Checklistan har kontrollerats av:

Datum:

Övergripande struktur för förskolans smittförebyggande arbete	Ja	Nej	Delvis	Åtgärd påbörjad
1. Förskolan har en dokumenterad struktur för hur hygien- och smittskyddsarbetet kontinuerligt följs upp och återrapporteras till berörda chefer och medarbetare (Kriterium 8 från Friskare förskola).				
2. Förskolan har utsett ombud med uppgift att stötta i arbetet med tillämpning och uppföljning av smittförebyggande rutiner (hygienombud). (Kriterium 2 från Friskare förskola).				

Hygienrutiner	Ja	Nej	Delvis	Åtgärd påbörjad
3. Det finns tillgång till relevant utrustning för hygienarbete.				
4. Det finns skriftliga hygienrutiner för hur arbetet ska utföras.				
5. Information om hygienrutiner, exempelvis genom affischer och anslag, finns uppsatta på lämpliga platser.				
6. Det finns rutiner för tvätt av textilier som används i samband med vilan samt rutiner för rengöring av leksaker och för hur nappar, vattenflaskor och andra personliga tillhörigheter hanteras.				

Hygienrutiner - kunskap och kompetens	Ja	Nej	Delvis	Åtgärd påbörjad
7. Förskolans personal har utbildning i grundläggande hygien, infektioner och smittskydd. Det finns en plan för hur personalen kan få information och utbildning regelbundet utifrån behov. (Kriterium 6 från Friskare förskola).				
8. All personal har kunskap om de gemensamma rutinerna för hygienarbete i förskolan.				
9. Personalen har kunskap om vad en god handhygien innebär.				
10. Personalen har kunskap om hur och i vilka situationer som skyddsutrustning används såsom engångshandskar och engångsförkläde.				
11. Personalen har kunskap om hur punktdesinfektion utförs vid spill av kroppsvätskor som till exempel kräkning och diarré.				

12. Det finns en akuthink/kräkhink på förskolan. Personalen vet hur den ska användas.				
13. Det finns rutiner för måltider och livsmedelshantering, och personalen har den kunskap som behövs om detta.				

Åtgärder vid smittspridning	Ja	Nej	Delvis	Åtgärd påbörjad
14. Det finns en rutin för vilka åtgärder som vidtas vid misstanke om utbrott av smittsam sjukdom.				
15. Det finns en rutin för hur vårdnadshavare informeras vid infektionsutbrott på förskolan.				

Sjuka barn	Ja	Nej	Delvis	Åtgärd påbörjad
16. Det finns riktlinjer om hur länge barnen bör stanna hemma vid smittsamma sjukdomar.				
17. Det finns en rutin för hur förskolan har en dialog med vårdnadshavare om smittsamma sjukdomar för att skapa en samsyn inför sjukdomsperioder.				
18. Förskolan noterar avvikelser i sjukfrånvaro.				
19. Det finns en rutin för när ett barn blir sjukt under förskoledagen.				
20. Förskolan har pedagogiska aktiviteter för barnen om hälsa och hygien. (Kriterium 7 i Friskare förskola).				
21. Förskolan har regelbunden utevistelse.				

Vägledning till att fylla i checklistan

Här finns en beskrivning av punkterna i checklistan. Det finns även förslag på länkar som kan vara till hjälp för ytterligare information. Några av punkterna i checklistan motsvarar även kriterier för Friskare förskola.

Övergripande struktur 1-2

1. Förskolan har en dokumenterad struktur för hur hygien- och smittskyddsarbetet kontinuerligt följs upp och återrapporteras till berörda chefer och medarbetare.

Denna punkt har samma syfte som kriterium 8 i Friskare förskola. Syftet med kriteriet är att få till ett strukturerat arbetssätt där man kontinuerligt ser över sitt arbete med kriterierna. Läs mer i beskrivningen av kriterium 8.

2. Förskolan har utsett ombud med uppgift att stötta i arbetet med tillämpning och uppföljning av smittförebyggande rutiner (hygienombud).

Denna punkt har samma syfte som kriterium 2 i Friskare förskola. Ett eller flera hygienombud kan fungera som ambassadörer för det smittförebyggande arbetet. Ombuden kan dessutom vara resurser i hygienarbetet. Läs mer om hygienombud i beskrivningen av kriterium 2.

Hygienrutiner 3-6

3. Det finns tillgång till relevant utrustning för hygienarbete.

Det är viktigt att förskolan är utformad och utrustad på ett sådant sätt att goda hygienrutiner kan upprätthållas, till exempel att både barn och vuxna kan tvätta händerna. För en god hygienisk arbetsmiljö behöver det finnas tillgång till relevant utrustning som exempelvis flytande tvål, pappershanddukar, alkoholbaserat handdesinfektionsmedel (handsprit), engångshandskar, engångsförkläde och ytdesinfektionsmedel. Flytande tvål och pappershanddukar behöver finnas i anslutning till varje handfat i lämpliga dispensrar.

4. Det finns skriftliga hygienrutiner för hur arbetet ska utföras.

Det behöver finnas skriftliga rutiner som beskriver hur arbetet ska utföras. Det är viktigt att rutinerna är anpassade efter verksamheten och fungerar i det dagliga arbetet. Det gäller till exempel rutiner för handhygien (handtvätt och handdesinfektion), blöjbyte och rengöring av skötbord, hantering av pottor, hantering av tvätt, blod, städning och mathantering. Läs mer i Smitta i förskolan i avsnittet Exempel på hygienrutiner, sida 34.

5. Information om hygienrutiner genom exempelvis affischer och anslag finns uppsatta på lämpliga platser.

Verksamheten behöver även ha information om hygienrutiner genom exempelvis affischer och anslag. Det kan till exempel gälla handtvätt och handdesinfektion, blöjbyte och rengöring av skötbord samt hantering av pottor. Ett tips är att se om regionens smittskyddsmyndighet eller kommunen har tagit fram material som är riktat till förskolan. På Folkhälsomyndighetens webbplats finns ytterligare stödmaterial, exempelvis affischer om handtvätt.

6. Det finns rutiner för tvätt av textilier som används i samband med vilan samt rutiner för rengöring av leksaker och för hur nappar, vattenflaskor och andra personliga tillhörigheter hanteras.

Det behöver finnas rutiner för att textilier som används i samband med vilan tvättas regelbundet och vid behov. Detsamma gäller rengöring av leksaker.

Det behöver också finnas rutiner för hur nappar, vattenflaskor och andra personliga tillhörigheter hanteras. Rutinerna innefattar vem som ansvarar för vad och när, till exempel om det gäller vårdnadshavare eller personal. Läs mer i Smitta i förskolan i avsnittet Exempel på hygienrutiner. Det kan även finnas information hos kommunen miljö- och hälsoskyddskontor eller regionens smittskyddsmyndighet.

Hygienrutiner - kunskap och kompetens 7-13

7. Förskolans personal har utbildning i grundläggande hygien, infektioner och smittskydd. Det finns en plan för hur personalen kan få information och utbildning regelbundet utifrån behov.

Denna punkt har samma syfte som kriterium 6 i Friskare förskola. Syftet med kriteriet är att säkerställa att personalen har kunskap om hygienrutiner, smittspridning och infektioner. Det innefattar även ny personal och vikarier. Läs mer i kriterium 6.

8. All personal har kunskap om de gemensamma rutinerna för hygienarbete i förskolan.

Personalen behöver ha kunskap om vilka hygienrutiner som tillämpas på förskolan, syftet med dem och var man kan hitta dem i sin helhet.

När det gäller tillämpning och uppföljning av hygienrutinerna är det bra att reflektera över:

- Hur och när får personalen kunskap om hygienrutinerna på förskolan?
- När och hur diskuteras rutinerna och tillämpningen av dem bland personalen? Hur följs rutinerna upp?
- Hur tar ni vara på lärdomar från uppföljningarna?

9. Personalen har kunskap om vad en god handhygien innebär.

Rutiner för handhygien är en förutsättning för att bryta smittvägar. Personalen behöver ha kunskap om hur och när man tvättar eller spritar händerna. Läs mer om handhygien i kapitlet Exempel på hygienrutiner i förskolan i Smitta i förskolan, sida 34.

10. Personalen har kunskap om hur och i vilka situationer som skyddsutrustning används såsom engångshandskar och engångsförkläde.

Skyddsutrustning behöver användas på rätt sätt annars finns en risk för smittspridning. Läs mer om engångshandskar och engångsförkläden i kapitlet Exempel på hygienrutiner i förskolan i Smitta i förskolan, sida 34.

11. Personalen har kunskap om hur punktdesinfektion utförs vid spill av kroppsvätskor som till exempel kräkning och diarré.

I vissa fall kan det bli aktuellt att använda desinfektionsmedel som ett komplement till den ordinarie städningen. Punktdesinfektion behöver utföras då kroppsvätskor såsom kräkning, avföring och blod, har hamnat på ytor eller föremål. Läs mer om Desinfektion av ytor och

objekt (punktdesinfektion eller punktrensning) i kapitlet Exempel på hygienrutiner i förskolan i Smitta i förskolan, sida 34.

Här finns också frågor och svar om städning där även desinfektion tas upp. Det finns även ytterligare information i läsanvisningarna längst ner i checklistan.

- [Frågor och svar om tillsyn av städning i skolor och förskolor – Folkhälsomyndigheten \(folkhalsomyndigheten.se\)](http://folkhalsomyndigheten.se)

12. Det finns en akuthink/kräkink på förskolan. Personalen vet hur den ska användas.

Kräkningar på förskolan leder ofta till ett större, och ibland långvarigt, utbrott. Förskolan behöver ha rutiner och material för att snabbt hantera en kräkning och begränsa smittspridning. Ett sätt är att samla ihop engångsmaterial för att ta hand om kräkningen i ett ”kräk-kit”, ibland kallat för akuthink. Läs mer om akuthink i kapitlet Exempel på hygienrutiner i förskolan i Smitta i förskolan, sida 34.

13. Det finns rutiner för måltider och livsmedelshantering, och personalen har den kunskap som behövs om detta.

Genom god handhygien och livsmedelshygien går det att arbeta så att smittämnen inte överförs till maten. Det innebär att ta hand om maten så att smittämnen inte överlever, trivs och utvecklas. Personal som hanterar livsmedel ska ha fått den kunskap om livsmedelshygien som behövs för att kunna utföra sina uppgifter. När det sprids magsjuka på förskolan finns ytterligare saker att tänka på.

Mer information finns i Smitta i förskolan i avsnittet Måltider och livsmedelshantering, sida 43, samt avsnittet Måltider och livsmedelsrutiner vid magsjuka, sida 30. Där finns även länkar till ytterligare information hos Livsmedelsverket och SKR.

Åtgärder vid smittspridning 14-15

14. Det finns en rutin för vilka åtgärder som vidtas vid misstanke om utbrott av smittsam sjukdom.

Ni kan till exempel upptäcka utbrott genom att ni ser att sjukfrånvaron är ovanligt hög eller genom kommunikation med vårdnadshavare. Vid ett sjukdomsutbrott är det viktigt att minska risken för fortsatt smittspridning så fort som möjligt. För förskolan handlar åtgärderna om att uppskatta omfattningen av utbrottet, informera berörda, och påminna alla att följa hygienrutiner och andra rutiner vid sjukdom. Vid fall av allvarlig sjukdom behöver informationen samordnas med den regionala smittskyddsmyndigheten. Tänk på att det finns sekretessregler att ta hänsyn till.

Ibland behöver förskolan införa skärpta hygien- och städrutiner. Exakt vad som är relevant att göra beror på vilken sjukdom det handlar om.

Förskolan kan behöva stöd i sitt arbete med att hantera ett sjukdomsutbrott. Den regionala smittskyddsmyndigheten kan ofta bedöma vilket stöd som förskolan behöver.

Läs mer i kapitlet Att upptäcka och hantera sjukdomsutbrott i Smitta i förskolan, sida 31.

15. Det finns rutin för hur vårdnadshavare informeras vid infektionsutbrott på förskolan.

Det är viktigt att informera alla som på olika sätt berörs och kan bidra till att stoppa smittspridningen.

Ett sätt att informera vårdnadshavare vid vanliga åkommor som magsjuka och löss kan vara att ha förberedda anslag att sätta upp vid exempelvis förskolans entré. Sådana anslag finns till exempel på Folkhälsomyndighetens webbplats.

- [Smitta i Förskolan – stödmaterial \(folkhalsomyndigheten.se\)](https://www.folkhalsomyndigheten.se)

Gäller det spridning av en allvarlig sjukdom behöver förskolan rådgöra med den regionala smittskyddsenheten om hur och när informationen ska ges.

Läs mer i kapitlet Att upptäcka och hantera sjukdomsutbrott i Smitta i förskolan, sid 31.

Sjuka barn 16-21

16. Det finns riktlinjer om hur länge barnen bör stanna hemma vid smittsamma sjukdomar.

Det är bra om förskolan har övergripande riktlinjer för hur länge barn bör stanna hemma vid vanliga smittsamma sjukdomar. Det underlättar för en god kommunikation och samsyn med vårdnadshavare. Läs mer i kapitlet Sjukdomsinformation och vägledning om när barn kan återgå till förskolan i Smitta i förskolan, sida 23.

Här finns även stödmaterial i form av brev till vårdnadshavare.

- [Smitta i förskolan-information till vårdnadshavare \(folkhalsomyndigheten.se\)](https://www.folkhalsomyndigheten.se)

En del smittskyddsenheter i regionerna har också framtaget stödmaterial.

17. Det finns en rutin för hur förskolan har en dialog med vårdnadshavare om smittsamma sjukdomar för att skapa en samsyn inför sjukdomsperioder.

Förskolan behöver ha en dialog med vårdnadshavarna om smitta i förskolan. Det är bra att prata om smitta i förskolan i samband med föräldramöten eller enskilda samtal, till exempel som en del av introduktionen, för att skapa samsyn inför sjukdomsperioder. Läs mer i Smitta i förskolan i kapitlet Om att involvera barn och vårdnadshavare i arbetet med att skapa en friskare förskola, sida 22.

18. Förskolan noterar avvikelser i sjukfrånvaro.

Sjukdomsutbrott kan exempelvis upptäckas genom att sjukfrånvaron är ovanligt hög och genom att kommunicera med vårdnadshavare. Läs mer i kapitlet Hur upptäcks ett sjukdomsutbrott på förskolan? i Smitta i förskolan och i avsnittet Sjukfrånvaro är ett mått för att följa sjuklighet, sida 31.

19. Det finns en rutin för när ett barn blir sjukt under förskoledagen.

Barn insjuknar ibland under sin vistelse på förskolan. Verksamheten behöver därför ha rutiner för hur det kan hanteras. Till exempel att barnet får vila på en lugn plats under uppsikt tills vårdnadshavare kan hämta barnet. Läs mer i kapitlet När ett barn blir sjukt under dagen på förskolan i Smitta i förskolan, sida 28.

20. Förskolan har pedagogiska aktiviteter för barnen om hälsa och hygien.

Denna punkt har samma syfte som kriterium 7 i Friskare förskola. Syftet med kriteriet är att involvera barnen i frågor som rör hälsa och hygien. Läs mer i kriterium 7.

21. Förskolan har regelbunden utevistelse.

Utevistelse och rörelse kan ses som friskfaktorer i förskolans verksamhet. Förutom att utevistelse kan minska antalet infektioner har det även andra positiva effekter på hälsan. Läs mer i avsnittet Utevistelse och rörelse som friskfaktorer i Smitta i förskolan, sida 55.

Mer om vägledning och regelverk

Det finns regelverk och rekommendationer som rör det smittförebyggande arbetet i förskolan. Arbetet med kriterierna för en friskare förskola kan knyta an till delar av det som bör göras enligt dessa regelverk och rekommendationer. Att till exempel arbeta systematiskt med hygienrutiner bidrar till en del av verksamhetens arbete med egenkontroll. Den som driver en förskola måste enligt miljöbalken bedriva ett löpande, systematiskt arbete, så kallad egenkontroll, för att förhindra att lokaler eller det man gör i verksamheten påverkar människors hälsa eller miljön negativt. Egenkontrollen innefattar exempelvis hygienrutiner, rutiner för städning och rengöring samt ventilation.

Arbetsgivaren har även ansvar för att förebygga smittspridning och göra arbetsmiljön i förskolan så säker som möjligt. God hygien är grundläggande för att förebygga smitta hos arbetstagare och undvika att sprida smitta vidare.

Det går att läsa mer om lagar och regelverk i Smitta i förskolan.

- [Smitta i förskolan - Folkhälsomyndigheten \(folkhalsomyndigheten.se\)](https://www.folkhalsomyndigheten.se)

För den som vill läsa mer finns en samlingssida om tillsynsvägledning för skola och förskola från Folkhälsomyndigheten.

- [Tillsynsvägledning skolor och förskolor – Folkhälsomyndigheten \(folkhalsomyndigheten.se\)](https://www.folkhalsomyndigheten.se)

Här finns också en tillsynsvägledning om hygien och objektburen smitta som innefattar skola och förskola.

- [Tillsynsvägledning om hygien och objektburen smitta – Förebyggande hälsoskyddstillsyn – Folkhälsomyndigheten \(folkhalsomyndigheten.se\)](https://www.folkhalsomyndigheten.se)

Här finns en webbsida från Arbetsmiljöverket om att förebygga smitta i förskolan.

- [Arbetsmiljöverket - Förebygg smittspridning i förskolan](https://www.arbetsmiljoverket.se)

Här finns Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2018:4) om smittrisker.

- [Smittrisker \(AFS 2018:4\), föreskrifter - Arbetsmiljöverket \(av.se\)](https://www.arbetsmiljoverket.se)